

QUICO EL CÉLIO, EL NOI I EL MUT DE FERRERIES

La revolta musical de les Terres de l'Ebre

Roser Reixach

AGUSTI FONTANET

Tota la gent de l'Ebre està ben unida per una veu que crida «lo riu és vida». I als pobles de la terra ja no s'oblida que hi ha una veu que crida «lo riu és vida».

En la darrera manifestació a Amposta contra el transvasament de l'aigua de l'Ebre, el 18 de maig, els Quicos hi eren presents. Com ho han estat al llarg de tots aquests anys quan la gent d'aquestes terres s'ha mobilitzat en contra del Pla Hidrològic Nacional. Ells van tornar a portar amb la seva música el seu missatge als milers de persones que hi van assistir, i a encoratjar-los amb els seus cants, perquè l'Ebre ha estat sempre per aquest grup un punt de referència. Els Quicos van néixer allà, s'hi van donar a conèixer i han escampat les jotes, la geografia i els costums ebrencs per tots els territoris on han actuat.

Ens trobem amb l'Artur Gaya a l'Hospitalet de l'Infant, lloc on els

Quicos seran els encarregats de l'actuació que commemora els vint anys de Ràdio l'Hospitalet. Una de les seves moltes facetes que com a músics desenvolupen, potser de les menys conegudes pel públic, però que els ha portat a ser presents en tot tipus d'esdeveniments socials, tant particulars com col·lectius.

«D'alguna manera estem recollint aquella activitat tradicional que feien els cantadors, que era cantar a les celebracions. Cada vegada hi ha més gent que mos crida per a cantar a la seva boda, a la comunió dels fills, a l'aniversari, a la inauguració de botigues o instal·lacions. Fem la funció dels antics joters que és la d'anar als llocs dedicant jotes. En estos quinze anys tenim una llarga llista d'hotels que hem inaugurat, oficines, agències de viatges, restaurants... a part de les bodes i aniversaris... perruqueries, cafeteries... Hem cantat als metges,

als farmacèutics, als joiers, als jutges.... De cada lloc en guardem les lletres i tenim d'això un cançoner molt ampli que representa la crònica de tot aquest temps.»

Als advocats

Avui han rebut la toga
los nostres nous abogats,
i jo els desitjo que prompte
tots siguin uns grans lletrats,
i que la gent d'esta terra
estéssem ben defensats.

Han passat ja quinze anys d'aquella primera trobada entre l'Artur Gaya i el Xavi Borràs, quan la companyia MIFA de Teatre Ferroviari presentava un espectacle sobre l'antic carrilet de la Cava. El revisor era el Xavi Borràs i el cec l'Artur Gaya, i aviat es van convertir en Quico el Célio i el Noi interpretant romanços de Nadal, fins que al cap d'un temps se'ls va afegir Jordi Fusté, el Mut de Ferreries. Avui la formació la

completien Josep Lanau Mitxum, en el paper de Jaume Matamoros, Quique Pellicer, que és Vicent Ferrer, i Sergi Molina, que fa de Sinyor Bertomeu, a part de Quique Pedret, que l'any 1997 va substituir Xavi Borràs.

Aquest estiu presentaran el seu nou espectacle *Oco*, que es combinarà amb d'altres de més antics com *No es pot viure!* i *Lo misteri de Nadal*. *Oco*, que també s'ha materialitzat en un disc, recull noves cançons sobre temes molt actuals.

«*Oco* és un disc que ja ens tocava fer, perquè normalment tardàvem dos anys a gravar, però ara ja en feia cinc. Pel mig hi ha hagut la publicació del llibre i la preparació del nostre quinzè aniversari. En aquest disc continuem utilitzant-hi l'estètica i les formes de la tradició per a dir les coses. A nivell de continguts, d'esperit, *Oco* té dues grans línies de treball. Una és el significat d'aquesta paraula, perill, alerta... tal com diem aquí. A Tortosa veuries que la gent cada dos per tres diu: "Oco, que ve un cotxe, que no caigues...". *Oco* és la gran expressió popular que tenim a les Terres de l'Ebre quan parlem de perill. Però per què alerta? Per moltes coses. És un ull de preocupacions pel medi ambient, per la destrucció del paisatge, per la pèrdua de valors humans, per la pèrdua de la cultura rural... En este moment diem *oco* a

una sèrie de coses, nos inspirem en lo que passa al carrer. Un dels temes més importants que hi ha en el disc és una cançó que clama contra els desequilibris que hi ha en el món, contra el canvi climàtic, l'especulació del ciment, la crema dels boscos, la pobresa consentida... I un tema molt actual: una casa per a viure no és viure per a una casa. Tenir casa s'ha convertit en un luxe, quan hauria de ser un dret. S'hipoteca la vida i la dels descendents per tenir un sostre on viure. En altres moments del disc però, l'ull es converteix en amic, en còmplice.»

Oco que els rius no baixen
oco que ja no plou
oco i correm que mos agafa el bou

Oco la carretera
oco amb tant de ciment
oco no mos beguem l'enteniment.

«Una altra gran línia és la musical i seguim fent cançons a partir de melodies que mos trobem. En esta recerca, el que hem fet més intencionadament és agafar-les de les Terres de l'Ebre, de les comarques del Maestrat i del Matarranya, en el sentit de buscar-hi vincles de veïnatge. Vivim en una zona on hi ha gent que treballa a Vinarós, viu a Ulldecona i porta els nens a Alcanar. Una zona on no existeix

aquesta frontera administrativa que algunes vegades mos volen imposar. Si la gent que vivim en este riu Sènia, que no és frontera, no som los primers en donar a conèixer això, difícilment ho entendreà algú de més al nord o al sud.»

A banda i banda del Sènia
del Maestrat al Montsià
que bé que mos entenem
en lo cantar i lo parlar.
Ja poden posar parets
per voler-nos separar,
que del Rossell a la Sènia
només passa un riu estret.

Els Quicos, amb els anys, us heu convertit en un fenomen social i musical a dins i fora dels escenaris. Quin és el secret del vostre èxit? Alguna vegada heu parlat de conjuraments no sabem si seriosament o mig en broma. Sou supersticiosos?

Lo conjurament existeix, però no som supersticiosos. Tenim manies i mos agrada tindre-les. Hi ha un conjurament i l'hem de fer, encara que mos estiguen cridant a dalt de l'escenari. Alguna vegada no l'hem fet i no ha passat res, no s'ha trencat el grup. Hi ha aquelles presses per sortir, i a vegades no se surt fins que no s'ha fet això. No és per superstició però som molt costumistes, som del poble, arrelats a la

FRANCESC ESPINACH

Banc del si no fos.

tradició, i si nosaltres n'hem creat una no la trencarem. Com aquest conjurament que es va fer el primer dia i que evidentment no diré quin és.

Un dels secrets que tenim per a mantenir-nos units i en bona harmonia és que hi ha molt bon rotllo. Som una colla de gent que disfrutem treballant. Som molt conscients del que tenim a les mans, conscients que això és un tresor i que és un privilegi poder treballar d'aquesta manera. Supose que és una de les claus perquè tot vaigüe bé. Som una gran família. Quan vam fer quinze anys ens van dir: «N'hi ha per molt?» Jo penso que sí. Poden haver-hi problemes però sempre seran problemes domèstics, de poca importància.

Tenim una projecció interior cap a les Terres de l'Ebre i una altra cap a fora. Les Terres de l'Ebre eren una zona on probablement els feia falta que sorgís una banda sonora. Una zona que tenia este tresor musical, este patrimoni amagat...El franquisme ho va trivialitzar molt i va convertir estos aspectes de cultura i folklore en coses de segona. La gent es pensava que a les Terres de l'Ebre no es ballava la sardana perquè era un error, i que es ballava la jota per influència d'Aragó. No hi havia un sentiment d'identitat. Feia falta dignificar la jota i dir que és tan catalana com la sardana. Dir que és la música del País Valencià, de les Illes i del sud de Catalunya. Lo mateix amb la parla. Los estudiants se n'anaven a Barcelona i al cap de quinze dies canviaven l'accent. Avui la gent està orgullosa del seu accent i de tota una sèrie de singularitats.

Jo penso que el fet d'haver tret la pols a tot això ha fet que ens hàgim convertit en tot un referent. Naltros això ho portem amb molta satisfacció i responsabilitat per no defraudar ningú. La gent mos estima. Després de quinze anys, presentem un disc i la gent està totalment pendent del que fem. I a fora d'aquestes Terres de l'Ebre crec que també es va produir un fenomen que la gent de la resta de Catalunya va agrair: que se'ls fes saber que hi

havia una part de Catalunya on se parlava d'una altra manera, on hi havia una altra música. La gent que coneix el patrimoni musical de Catalunya sabia molt bé què era la jota però tot i això hi va haver un moment que la rebia com una novetat, com un aire fresc. I supose

cesc Roca, i aquest Francesc Calvet. Hi havia un trenet en un espectacle de carrer l'any 1991 on jo cantava a la gent i em posava una barba i unes ulleres i ja em deia Quico el Célio. Jordi Borràs era un company amb qui havíem recuperat unes nades tortosines i les vam

Foto de grup a l'espectacle Torna el carrilet!.

que aquí també hi tenen a veure els nostres personatges, que són antiherois, que dubten, que s'equivoquen. Tot són elements que han contribuït a aquest èxit.

Com va sorgir la idea d'aquests personatges, a mig camí entre el teatre i la música?

És una història molt antiga que jo personalment dec a mon pare. Perquè a mi, quan això no m'interessava, ell em cantava cançons de Quico el Célio, i jo estava per altres coses. Més endavant ja em va motivar i vaig demanar-li més informació. I quan va arribar el moment que havíem de treballar en este camp, vam pensar en un cec... perquè la tradició està plena de cecs que recuperen cançons, que expliquen històries. Vam considerar que era interessant fer-ho a través d'un personatge i així vam recuperar la figura de Quico el Célio. Mos la vam apropiari, li vam canviar el cognom i mos vam quedar amb lo seu malnom. Aquell es deia Fran-

voler cantar a través de Quico el Célio i ell va ser lo Noi, l'acompanyant. Perquè *lo noi* a les Terres de l'Ebre és el pigall, l'ajudant. Encara que sigui una persona gran és lo noi. A una botiga, vas a comprar verdura i diuen: «Ja passarà lo noi i te la portarà». I Quico el Célio té un noi que és la seva mà dreta i la seva mà esquerra, i així va començar tot.

Per quin motiu se'n van anar incorporant de nous?

Hem convertit en sistema de treball allò que en principi era una anècdota. Lo Quico el Célio i el Noi són fruit d'una casualitat. Quan el Jordi Fusté s'hi incorporà, ja estava treballant amb naltros. I ell deia que només era músic i que no volia tenir gaire paper teatral i per això li vam dir que fes de Mut de Ferreries, perquè havia nascut i vivia en aquest lloc de Tortosa, a la marge dreta del riu.

A partir d'aquí potser també ho lligaríem a la fórmula de l'èxit.

Hi ha molta gent que mos diu: «Sou més divertits a l'escenari que a la vida real». Estes màscares mos ajuden a naltros, que no som actors, a dir coses, a ironitzar, a fer pensar de manera més còmoda, a connectar més amb lo públic. Per això cada músic que s'incorporarà

drà segurament de com evolucionem musicalment.

A vegades aquests personatges canvien amb el temps a partir de coses que van sortint en els assajos o en un concert. Tenim una doble personalitat, la vida real i l'altra. Mos agrada jugar. No improvisem

bé que nosaltres no siguem imprescindibles. També podria haver sigut que fóssim un grup amb una sèrie de personatges que un se mor, se'n va i n'apareix un altre, però no ha estat així.

Hi ha personatges a la vida real com els que representeu?

Sí, clar. Els personatges estan creats a través de l'observació. Aquell tio pesat que no para mai de parlar, aquell que sempre ho sap tot... Quico i el Noi no estan fets a imatge d'una persona concreta però sí d'un tipus. Entre el Quico i el Noi hi ha la relació de pallaso llest i pallaso tonto, però en la que el tonto és tan llest com lo llest, i junts se complementen. Els nostres personatges estan a cavall entre la tradició i la modernitat, són uns equilibristes que pensen que no necessàriament tot lo d'ara és dolent ni tot lo d'abans era bo. Viuen al camp, rodejats d'oliveres, però som al 2008 i ara ja no tenen aquell fax que mereixia la visita dels convidats sinó correu electrònic.

Foto de grup a La Taverna di Enrico.

serà un nou personatge.

Cada vegada hem volgut que l'escenari sigui una cosa el més aproximada possible a lo que se sent al disc. Si als discos hi havia teclats, contrabaix, bateria, acordió... ho vam anar incorporant quan trobàvem gent amb qui estàvem a gust. En el moment d'integrar un nou membre al grup hi ha com un protocol per veure quin personatge farà. Un teclista que era més jove: «Pués serà lo nebot del noi: Jaume Matamoros». Més tard un bateria que és lo senyor Bertomeu, lo veí de la muntanya i corredor de finques. I ara portem un baixista, Quique Pellicer, que es diu Vicent Ferrer, perquè la seva família ve de per allà València i ell viu a Amposta i té un tros d'arròs del Delta.

També és veritat que seguim sent Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries per una qüestió estètica, per no fer lo nom més llarg. Igual d'aquí un parell d'anys portem alguna persona que toque algun instrument de vent. Depen-

massa, està tot molt estudiat. Ens hem envoltat d'un imaginari molt potent en referència a aquests personatges i de tant en tant ens reunim a reconstruir-lo perquè això mos ajuda a fer-ho tot més creïble.

I a vostès que mos escolten los desitgem lo millor:

que es queden ben plens d'amor i lliures de malalties.

Som Quico, Jaume i el Noi, i el Mut de les Ferreries.

La gent coneix l'Artur Gaya, el Jordi Fusté, el Quique Pedret... o només els seus personatges?

A la gent que li interessa ens coneix. Però també està bé que es creï aquesta situació. Per diverses circumstàncies hi ha hagut dos Nois, dos Jaumes, dos senyors Bertomeus, i sempre hem fet aquestos canvis sense que passe res. I això és molt favorable, perquè amb el temps ens adonem que hem creat uns personatges per als quals està

Segurament sou el grup que ha contribuït més a divulgar la jota, sobretot cap al nord. Aquest gènere sempre havia tingut un marcat caràcter reivindicatiu i vosaltres l'heu tornat a utilitzar amb aquesta finalitat. Heu dit a vegades que l'art també pot ser un compromís amb la gent i amb la terra. Com viviu aquest compromís?

La jota sí que tradicionalment ha esta reivindicativa, per exemple amb el Canalero. A naltros, quan va sorgir aquesta revolta contra el Pla Hidrològic Nacional, amb assemblees, teatres plens de gent,... una cosa que no s'havia vist des dels darrers anys del franquisme i els primers de la Transició... tot això ens va causar una gran impressió. Recordo que venia gent a les Terres de l'Ebre a ensenyar als seus fills el que era una revolució. Trobar-te cada dia durant tres mesos dones del mercat encadenades a les oficines de la Generalitat, cada tarda teatres plens, reunions diàries... realment era una revolució.

Naltros ens hi vam apuntar des del principi, ens hi vam posar a disposició com un ciutadà més. Ho teníem molt clar, i de la mateixa manera que un fuster preparava pancartes, o altres aportaven diners perquè s'havia d'anar a Brusel·les molt sovint, naltros hi posàvem la música. Era un gra d'arena com qualsevol altre. Recordo aquella frase que diu que tota revolució té la seva música, i aquella revolució es va fer a ritme de jota.

I molta gent ens deia: «Com és que us heu mullat?» Estàvem en aquell temps de l'això-no-toca. Ens venien a dir que vivíem de la música i que això ens podia afectar de cara a les actuacions. Com si no fos lo més natural del món. Estem molt satisfets d'haver fet aquesta aportació, juntament amb altres grups i artistes com Terror Roig, Pepet i Marieta, les bandes de música, les colles de dolçainers i grallers, artistes plàstics... Al mateix temps que una satisfacció, a nivell personal va ser una experiència gratificant de veure que el nostre art estava al servei d'una causa justa.

D'altra banda, a nivell intern, amb música se suportava tot més bé. La gent havia de demanar festa, fer els viatges... Recordo que quan vam viatjar a Madrid, sortien seixanta autocars i nosaltres estàvem allí cantant. A part de la imatge que donàvem als llocs on anàvem. Si mirem les hemeroteques hi ha moltes referències a aquesta revolució a ritme de jota, a la sal de la terra contra la terra de sal. Vam contribuir a donar la imatge que una lluita també pot ser cívica i molt alegre. No era fàcil convèncer els altres sobre les nostres reivindicacions.

Com que l'aigua no té amos, no es pot vendre ni comprar només hi ha una cosa clara, la que volem defensar, que l'aigua baixa per l'Ebre i per l'Ebre ha de baixar.

Us sentiü hereus d'alguna tradició? Heu creat escola?

Mos hem inspirat en melodies de tradició oral, en partitures que hem trobat... diferents coses que ens serveixen per a reelaborar. Mos emmarcaríem en l'anomenada *ri-proposta*, utilitzem l'estètica de la tradició per a repropolar. No som hereus dels cantadors. No estem recuperant la figura del cantador, que era una persona que tenia la seva melodia, la seva variant de jota... En este aspecte no som hereus de lo Canalero ni de lo Teixidó. Utilitzem estes formes per a transmetre uns sentiments. Podríem haver elegit el *rock-and-roll* però penso que la música d'arrel arriba més.

Sí que estem ensenyant per altres vies, a l'Aula de Música i en els tallers de cant. I expliquem variants de jotes. Tenim molts alumnes i no sabem si a la llarga alguna d'estes persones crearà o no alguna cosa interessant, però hi ha la llavor.

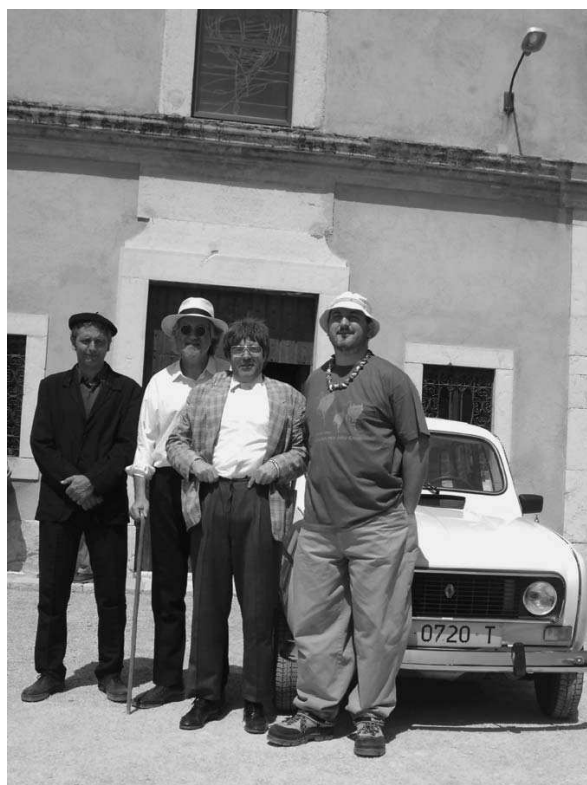
Com veieu aquesta diferent manera de transmetre la jota avui, amb la necessitat d'anar a classes?

Quan jo entrevistava el Canalero em deia: «Això no s'ensenyava, això s'aprèn xalant amb els amics». Però avui en dia no hi ha aquesta oportunitat. La gent no es troba a la placeta a cantar jotes. Abans tot

això es feia a les tavernes, a les barraques, passejant pels carrers. Era una manera de divertir-se amb los amics. Avui no existeix aquesta diversió i tristament hi ha poques diversions socials, i el futur és preocupant. Hi ha tota una generació que normalment espera acabar de sopar per a tancar-se a l'habitació.

La gent que ve a aprendre-ho és activista i això et dona una tranquil·litat. Tinc deu alumnes de jota i saben tots molt bé el que vénen a aprendre. A l'Aula de Música Tradicional de Tortosa hi ha uns cinquanta alumnes que vénen de ben lluny. Són gent que al lloc on viuen ja estan activant alguna cosa.

Hi ha també altres iniciatives. Joestic vivint a l'Ampolla i ara mos trobem tots los dimecres a cantar a un bar. Avui sembla que fer això no toque si no és de pagament o organitzat oficialment. Penso que poquet a poquet la gent va prenent consciència d'estes coses. Crec que d'aquí a uns anys potser es tornarà a cantar en un bar qualsevol a molts llocs i haurem recuperat lo de les tavernes. Se cantarà per gust. Al país hi ha diferents iniciatives que no cal que tinguin subvencions ni ajudes perquè abans tam-

AGUSTÍ POTNANET

Grup actuant al concert dels 10 anys de les Violines.

PAQUITA GAYA

Reproduccions de ceràmica dels Quicos.

poc existien. No cal que t'ajudi ningú per a trobar-te cada setmana a cantar en un bar.

En relació a aquest aprenentatge, vosaltres també heu treballat a les escoles. Quina tasca hi desenvolupeu?

Sempre que el calendari ens ho permet hi anem com a Quicos o també a nivell personal. Fem tallers i hem ensenyat el que sabem. També hem descobert coses, com que el món de versar cantant és una bona eina per arribar als més petits. Quan arribem i saludem a los nens cantant ja te reben i s'interessen d'una altra manera.

La majoria de lletres del Quicos estan signades per tu mateix, i també gran part de la música

per Jordi Fusté. Quin és el procés que seguïu habitualment?

Jo tinc més ofici com a lletrista i Jordi Fusté com a compositor. El nostre procediment des de fa anys és fer-ho tot molt col·lectiu. Una manera de treballar que implica a tot el grup, perquè a l'escenari o al disc tothom senti que allò és seu. Primer decidim el tema sobre el que volem cantar, després quina música pot haver-hi i finalment el lletrista hi posa la lletra, qui sigui, o agafem estrofes escrites per algú altre.

S'ha dit sovint que amb les vostres cançons feu crítica social però amb humor. És una manera d'arribar a la gent sense molestar? Dir les coses així, contribueix a millorar la realitat?

Més que crítica social, s'ajustaria més dir que fem crònica social. Sí que hi ha alguns moments que potser reflecteixen els aspectes crítics, com a l'època de la lluita contra el transvasament, però també queden reflectides moltes alegries i celebracions.

Dir que existia un trenet pot servir per reclamar més transport públic. Si aquesta crítica social és constructiva i positiva és una bona manera de fer conscient la gent que hi ha un problema, un fet en el que pensar, inclús en la persona afectada a qui estem criticant. En plena època del transvasament de l'Ebre anàvem a ajuntaments on aquell alcalde ens deia: «Canteu això...», perquè amb aquella manera de dir-ho cantant no ofenia. També ens passava que gent que no ens havia sentit mai, arribàvem a un poble i ens deien: «No insultéssiu ningú, hem sentit a dir que us poseu amb els polítics».

La música segueix sent un gran vehicle de comunicació, és a tot arreu. Un llibre l'has de llegir, un quadre l'has d'anar a veure, però la música la trobem a molts llocs. A través de la música sí que es pot contribuir a millorar la societat, perquè aquesta societat té una fàcil tendència a crear-se bandes so-

nores. Tots relacionem els nostres millors records amb músiques, igual que les males experiències. Que l'esforç que el músic fa trobe canals adequats ja és una altra cosa, igual que siguem poc o molt mediàtics.

Antes la gent del Baix Ebre
per poder-ne viatjar
van fer-ne un vaporet
i riu amunt van anar.
Després van fer el Carrilet
per a més poder carregar
va ser una maravilla.
I va ser una maravilla,
hasta que els el van llevar.

Les vostres lletres parlen també sovint de la riquesa de la llengua, i heu apostat clarament per mantenir les expressions més genuïnes d'aquestes terres...

Som defensors de la parla autòctona perquè vivim en una zona on durant anys se'ns intentava imposar un català amb l'argument que una llengua ha de ser forta. Era una època en què jo estava en un setmanari i hi vaig viure aquest «talibanisme». Calia pués donar-li la volta i dir: «Una llengua és més forta quant més respecta la seva diversitat». Quina manera més clara que la gent entenga que som una mateixa llengua que deixar viure en tortosí, que és la llengua d'aquesta gran comarca natural! De tot això n'hem fet una mica el cavall de batalla.

La que parles així,
la que sempre has sentit,
de ton pare i ta mare,
és la llengua d'aquí.
Quan més rica és una llengua,
i a més llocs sap arribar
més diverses les maneres
i les formes de parlar.

En la instrumentació, la vostra opció ha estat una gran diversificació. Per què no heu utilitzat la formació de rondalla?

Nosaltres partim en un principi de la jota cantada, l'element emblemàtic de la música tradicional a les Terres de l'Ebre. Primer eren pa-

gesos els que la cantaven, amb una determinada funció social. En un moment donat segueix amb acompanyament musical d'un dolçainer i un tabaquer, amb un guitarró de jota, o en una formació més moderna com va ser la rondalla. Naltros, sent coherents amb el que pensem, pertanyem a una generació de gent que incorporem a la jota bàsicament la veu, la guitarra i el guitarró, però també lo contrabaix, l'acordió diatònic i els teclats, i unes percussions que segons quina sonoritat volem que agafin són una bateria o també un cabàs de collir olives o una mà de morter. Fem lo que volem, no tenim manies en això. Actualitzem i intentem que la nostra música sigui tradicional i popular a la vegada.

Us sentiu ambaixadors de les Terres de l'Ebre? Creieu que aquest territori és prou conegut a la resta de Catalunya?

Això d'ambaixadors és un afalagament, més que sentir-ho ho acceptem si la gent ens ho diu. No ho pretenem perquè tampoc creiem que en lo nostre espectacle hi hagi l'essència de les Terres de l'Ebre.

Hi ha molta simpatia de la resta de Catalunya cap a l'Ebre. Ho notem perquè per sort cada any recorrem el país i ho percebem en el públic. La lluita contra el Pla Hidrològic va tenir de bo la promoció d'aquestes terres. Cada vegada hi ha més visitants i ara ja saben el que vénen a buscar.

A part del grup dels Quicos, vósaltres participeu activament en altres celebracions a les Terres de l'Ebre, algunes des de fa molts anys.

Hi ha dues activitats fixes que es van crear per a formar part de dues festes: la festa major de Tortosa i la festa del Renaixement. En la primera tenim el Carrilet, un espai festiu que dura tres dies i que anomenem l'espai de la tradició. Es tracta de recrear l'antiga tradició del carrilet com si tornés a renéixer, la dels anys cinquanta, la seva època dorada. I

allà hi prenen vida tots els elements: l'estraperlo, les bicicletes, els guàrdies civils, los pagesos valencians... És una activitat intergeneracional on hi disfruta gent molt diversa. A la nit, el mateix espai es converteix en sala de concert de músiques del món i naltros som els amfitrions dels artistes convidats que vénen cada any. *La Taverna di Enrico* és el musical creat per a aquesta festa, una festa ideada per a què s'ho passe bé la gent de fora. Los tortosins mos posem a treballar per a què tot Tortosa sigue un espectacle, i el nostre és un musical de varietés de l'època del Renaixement, amb la comicitat, la ironia i les segones lectures que pugue tenir qualsevol actuació dels Quicos però traslladada a aquella època. Enrico és un tortosí d'ascendència genovesa que durant aquells dies invita a rodamons amics seus i els convida a menjar i dormir a canvi que actuïn. Hi ha pelegrins, una princesa àrab, un faquir... jueus, moros i cristians, recreant l'època en què les tres religions conviuen juntes en aquestes terres sense conflictes.

Una altra iniciativa va ser «La nit de varietés», amb imitacions de grups i cantants.

Va ser un espectacle molt puntual, molt boig, un divertiment a conseqüència d'altres petits espectacles que fèiem a l'estació del carrilet de Tortosa, a la nit, quan el tren ja havia fet l'últim viatge. Hi havia un cafè on cantàvem temes nostres, fèiem imitacions i hi havia convidats. Ho vam portar una vegada, de manera excepcional al festival Tradicionari. Hi abocàvem el costum de Tots Sants, quan els veïns de l'escala es trobaven i feien teatre casolà. Mos reconvertíem en un grup de San Salvador de Bahía, amb Gilberto da Costa, Santos i Joao de Baia, que eren els *alter ego* dels Quicos però al Brasil.

El fet de ser un grup de fora de l'àrea de Barcelona us ha dificultat en alguna manera la vostra trajectòria?

Foto del concert dels 10 anys al Palau de la Música Catalana (Barcelona).

Per la nostra experiència no, encara que hem de dir que és una experiència molt particular. I a més avui en dia la llunyania física és cada vegada menys important. Barcelona és imprescindible en moltíssimes coses i encara que estigues fora la tens sempre present. Los mitjans d'abast nacional, les discogràfiques en el nostre cas, tota una sèrie d'espais són allà. Però no és imprescindible viure-hi.

Què va suposar el vostre pas pel CAT en els vostres inicis?

Va suposar-ho tot. La primera vegada que vam anar al CAT va ser com un salt molt important perquè allà se'ns van obrir les portes de tota una colla de gent del país als quals els interessava la música que estàvem fent. Estic convençut que aquelles cinc-centes persones que hi havia eren especials. El públic del CAT és un públic que sap el que va a veure i que voldríem per a moltíssims concerts. De fet hi ha un abans i un després d'aquella actuació. D'allà vam passar al Lluçanès, a la Pobla de Segur... Lo Jordi Fàbregas ja feia anys que ens deia al Jordi i a mi que

haviem de fer un grup de les Terres de l'Ebre, i tan prompte ho va saber ens va portar allà

Vosaltres també us heu convertit en programadors i organitzeu el Tradicionàrius a les Terres de l'Ebre.

Sí, és una conseqüència del nostre naixement com a grup. Després de Gràcia, el Lluçanès, la Pobla de Segur, Sa Pobla...vam sentir la responsabilitat de crear el Tradicionàrius a les Terres de l'Ebre. Volíem aquí un lloc de trobada per a aquest tipus de música, que donés sortida a gent d'altres llocs que abans nos havien obert les portes a naltros. Per això vam parlar amb l'ajuntament de Roquetes, que és un indret petit al costat de Tortosa i vam demanar al CAT la seva autorització per a utilitzar el nom de Tradicionàrius.

Durant anys també vàreu participar a la ràdio, concretament amb el Xavier Graset. Què us va aportar el pas per aquest mitjà?

Vam estar tres anys col·laborant a la ràdio. Amb el Xavier Graset primer van participar a *El món s'acaba*

i després a *Tot gira*. Va ser l'oportunitat de fer una cosa diferent, de comentar l'actualitat cantant. De tot aquell treball tenim el nostre arxiu de jotes, que recull els esdeveniments polítics, socials, culturals i esportius de primer ordre d'aquella època. Li agraïm molt a Graset l'oportunitat que ens va donar de normalitzar en certa manera les Terres de l'Ebre. Perquè va ser molt important el fet que naltros poguéssim analitzar el que passava setmanalment des d'aquesta perspectiva ebreca.

Los pescadors no treballen
i potser no tindrem peix,
i jo els dono la raó
perquè esta gent ho mereix,
que es paga poc la sardina
i el preu del petroli creix.

67

A FONTS

A part de la promoció del vostre darrer disc i espectacle *Oco*, quins projectes teniu entre mans?

El més immediat com hem dit és presentar lo nou treball *Oco*, arreu del país, i també potser intentar saltar la frontera més enllà dels llocs on es parla català. Seria interessant perquè el fet de cantar en aquesta llengua no ha de ser cap problema.

Fa pocs mos hem traslladat de seu. Hem comprat una antiga fusteria, una nau, que de moment mos servirà per assajar però que poc a poc intentarem obrir al públic. En un futur hi haurà una sala d'actes de petit format, on la gent podrà venir a veure pre-estrenes o que ens servirà per portar-hi altres artistes, i a més volem que també siga una sala d'exposicions.

A part tenim lo projecte d'obrir al públic tot lo nostre arxiu, no només de discos i llibres sinó també de documents. Que pugui ser en un futur com un centre d'interpretació de la jota.

Com a bon lletrista, podries dedicar una jota als lectors de la revista?

Als lectors de *Caramella* vaigue el nostre agraïment pel suport que ens heu donat sempre i a cada moment.

Es cantava i es canta

Barcelona: Tram, 1994.

La nostra òpera prima. És un buidat d'un llibre: *Del Folklore tortosí*, de Joan Moreira. Hi ha molta gent que diu que és el referent, però ara no recomanariem difondre'l a la ràdio perquè té aquell so de fa quinze anys i nos agraden com sonen les coses d'ara. Hi

Quico el Cèlio, el Noi i el mut de Ferreries (llibre i CD)

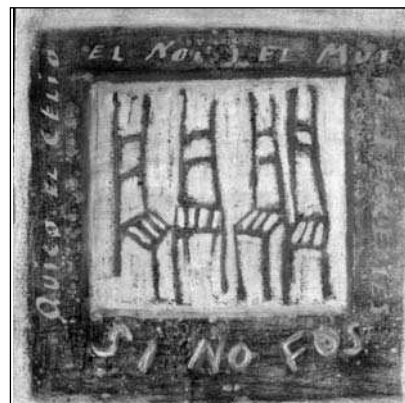
Barcelona: Columna Tresmall, 1998.

És un fals directe amb quatre cançons, amb públic de diferents concerts. Era el primer cançoner que fèiem, com una targeta de presentació o també com a complement per a explicar qui érem.

Mira bé el que et dic!

Barcelona: GMI Discmedi-Blau, 1999.

El nostre tercer treball discogràfic individual, basat en la importància de les llegendes, de les parladureries. «Siga veritat o mentida, si el poble ho ha dit, ja té el seu sentit». Hi ha tot un

ha les primeres cançons que vam descobrir en aquesta publicació i que són un gran record per a nosaltres. «Es cantava i es canta» vol dir que el folklore està viu, perquè nosaltres estem aquí i estem vius, i és una bona eina per a interpretar la vida.

Si no fos

Barcelona: Tram, 1996.

És una segona part de *Es cantava i es canta*. Podria ser amb el primer un doble CD. Penso que hi ha una gran continuïtat. Parla del banc del si no fos, aquell que naltros el vam fer d'una edat inconcreta, intergeneracional. Perquè cada edat de la vida té el seu banc del si no fos.

Tradicionàrius

(CD col·lectiu). Barcelona, Tram.

Des de la primera peça que hi vam gravar l'any 1994, «Jota espaïda del pas del vent», fins avui, s'hi pot seguir tota l'evolució del grup.

Rumba rumbeta. «Cançó d'enramada»

Barcelona: Discmedi. 1997.

Va ser la nostra aportació amb aquesta cançó a un gran disc de rumba al costat dels grans intèrprets de la rumba catalana.

recull de llegendes, d'històries de l'Ebre o altres fets que hi tenen relació. És un disc per a dignificar la importància de les llegendes.

El món s'acaba. «A un món que no s'acaba»

Barcelona: Principal d'Edicions, 1999.

Tema sorgit de la col·laboració setmanal a Catalunya Ràdio amb Xavier Gasset.

Les Violines. «La noia i el rei del violí».

Barcelona: GMI Discmedi, 2000
Participació en un disc de les Violines on vam interpretar la Jota de Tuixén, una jota viatgera que va del Pirineu a l'Ebre i a la que hi vam posar la lletra.

Vinguen quan vulguen!

Barcelona: Discmedi, 2001

L'assignatura pendent de fer un disc en directe i al mateix temps aprofitar per tornar a gravar cançons dels primers discos però amb un so més actualitzat. Per al que no mos conega potser el més adequat, perquè s'hi respire la relació entre els personatges i el públic.

Una roella al cor. «Som gent del Matarranya»

Calaceit: Ass. Cultural Matarranya, 2002.

La nostra participació en aquest disc a proposta de l'Associació Cultural del Matarranya. Un tema amb lletra de Desideri Lombarte i música de Jordi Fusté.

Lo misteri de Nadal

Barcelona: Discmedi, 2002.

Lo nostre primer espectacle amb les cançons. Es va fer aprofitant el nostre desè aniversari i va ser la primera part de tota una colla d'activitats commemoratives.

10 anys. Quico el Célio, el Noi i el mut de Ferreries

Barcelona: Discmedi-Folc., 2003.

Disc de quatre cançons a proposta de la revista *Folc* i amb unes jotes especials.

La música de la festa del Renaixement

Barcelona: Discmedi, 2003.

Inclou totes les músiques que hi ha a la festa del Renaixement de Tortosa i que es canten en l'espectacle *La taverna di Enrico*.

Sant Antoni i el dimoni. «Versots a Sant Antoni»

Blau. Mallorca, 2003.

Participació en un doble CD coordinat per Toni Torrens, sobre Sant Antoni.

Cantem i contem. «Si voleu cantar una jota»

Barcelona: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, 2003.

Col·laboració per a que les escoles segueixin utilitzant les formes dialectals de les Terres de l'Ebre a l'hora de parlar i també a l'hora d'escriure.

No es pot viure!

Barcelona: Discmedi, 2004.

Un disc on seguim buscant les sonoritats de la jota i on juguem amb aquesta frase tan utilitzada a les Terres de l'Ebre per dir: «Què bé que vivim». Esta dualitat mos inspira per a fer tota una sèrie de cançons per jugar amb la idea que vivim bé però que al mateix temps no es pot viure perquè tot està molt malament. Probablement el disc amb què hem acabat més contents després de la gravació.

VÍDEOS MUSICALS

Això és de cine! Ildefonso García. Tortosa, 1998.

Cançó de les plegadores d'olives. TV3. Barcelona, 1999.

Les roques i Picasso. Barcelona: Discmedi, 1999.

Lo vídeo. Barcelona: Discmedi, 2001.

Fandango dels adéus. Barcelona: Discmedi, 2001.

Digues, noi, d'on vén's? Barcelona: Discmedi, 2002.

Lo DVD. Barcelona: Discmedi, 2003.

Pregunten-li a l'olivera. Barcelona: Discmedi, 2004.

La lluna i naltros. Tortosa: Rars produccions, 2005.

Tots los colors del Delta.

Valldoreix: Giorgio Films, 2005.

Pregunten-li a l'olivera. Valldoreix: Giorgio Films, 2005.

Àlbum de records. Ovo i Matx. Jordi Cerdà.

matí, vespre i nit...

som amb tu

CAFÉ LISBOA

PLAÇA DR. COLLADO, 9

TEL. 963 919 484 - 46001 VALÈNCIA

